

Onko osa nuorista vaarassa syrjäytyä pysyvästi?

Tutkimustietoa tilastorekisterimerkinnöistä, palvelujärjestelmän asiantuntijahaastatteluista sekä lastensuojelun kyselyaineistosta

Nuorten siirtymävaihe koulutukseen tai työelämään on tärkeä vaihe, jonka aikana luodaan edellytyksiä nuorten osallisuudelle työelämässä ja yhteiskunnassamme. Nuorilla, joilla on heikko sosioekonominen asema, sairautta tai vajaakuntoisuutta, on kohonnut riski jäädä työmarkkinoiden marginaaliin tai ulkopuolelle. Erityisesti toistuvat työelämän ulkopuoliset työmarkkinasiirtymät ovat ongelmallisia. Liian harva palaa sosiaalivakuutusperusteisten tukien varasta työmarkkinoille ja työelämään.

Tutkimuksessa tarjotaan ajantasainen yleisesitys nuorten työelämään siirtymisestä, sairausperusteisten päivärahojen yleisyydestä, psyykenlääkkeiden käytön lisääntymisestä, lastensuojelun asiakkaiden elämäntilanteesta ja tuen tarpeesta sekä nuorten työllisyys- ja kuntoutuspalveluista. Tutkimuksen aineisto koostui kirjallisuusaineistosta, väestötason kohorttirekisteriaineistosta, sijoitettujen nuorten kyselyaineistosta sekä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria tukevien palveluiden työntekijöiden haastatteluaineistoista.

Suurimmalla osalla nuorista työmarkkinaurat vakiintuivat ajan myötä. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden osuus kasvoi vuosina 2001–2010 1,7 prosenttiin ikäluokasta. Naiset saivat eläke-etuutta useimmiten mielialahäiriöiden perusteella, miehet puolestaan saivat etuutta useimmiten skitsofrenian takia. Psyykenlääkkeiden saanti lisääntyi etenkin nuorilla voimakkaasti 2000-luvulla. Suuri osa koulutukseltaan, sosiaaliselta asemaltaan ja tulokehitykseltään heikko-osaisimmista nuorista ei onnistunut kohentamaan asemaansa psyykenlääkkeiden alkamisen jälkeen. Kodin ulkopuolelle sijoitetut käyttivät sosiaalihuollon palveluita muuta väestöä huomattavasti yleisemmin ja palveluiden käyttäjillä oli varsin usein tilastomerkitöjä psyykenlääkkeistä. Haastateltujen lastensuojelutyön ammattilaisten mukaan perusteella siirtymävaiheen onnistumisen kannalta olisi tärkeää, että nuorilla olisi mahdollisuus luotettavan aikuisen tukeen aikuisuuden alkuvaiheessa. Jälkihuoltoon tulisi aina liittyä toimintaympäristön varmistaminen siten, että nuorella olisi käytössään riittävä lähiverkoston tuki sekä palvelut. Väestötasolla 24 prosentilla nuorista oli työttömyyden kriteerit täyttäviä kausia. Kelan kuntoutukseen osallistui viisi prosenttia kohortin jäsenistä. Ammattilaisten kokemukset monialaisesta yhteistyöstä vaikeassa asemassa olevien nuorten palveluissa antavat viitteitä siitä, että palvelujärjestelmässä esiintyy useita nuoren ”väliinputoamistilanteita” aiheuttavia palveluiden toimintaan ja lainsäädäntöön liittyviä aukkoja.

Mika Ala-Kauhaluoma 9.3.2015

Tutkimusraportti julkaistaan myöhemmin tänä vuonna.